

УДК 633.854.78

**ЯКІСТЬ НАСІННЯ ГІБРИДІВ СОНЯШНИКУ ЗАЛЕЖНО ВІД СТРОКІВ
СІВБИ ТА ТЕХНОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ВИРОЩУВАННЯ**

Н.В. Маркова, асистент

Миколаївський державний аграрний університет

Значення соняшнику, як олійної культури в Україні і світі все більше зростає. Це пояснюється цінними харчовими якостями культури, а також високим рівнем технологій вирощування і значною економічною доцільністю, як на внутрішньому ринку, так і за межами України. В сучасних умовах господарювання збільшення об'ємів виробництва олії соняшнику можливе в більшій мірі через підвищення її вмісту в насінні гібридів.

Накопичення олії в насінні починається з перших днів його розвитку й триває до кінця наливу, тобто 40 ± 3 дні. Найбільш інтенсивно синтез олії відбувається при вологості ядра в межах 60-80%, з 15-го по 30-й день після цвітіння рослин. Олійність сім'янок зростає протягом 30-35 днів, а під кінець наливу дещо зменшується, в наслідок послаблення процесу жирутворення [1].

Як показують наукові дослідження, на вміст олії в насінні гібридів соняшнику можуть впливати різні чинники, зокрема, такі як: біологічні особливості гібридів, фунтово-кліматичні умови зони, рівень забезпечення фунту елементами живлення, густина посівів, строки сівби тощо.

Однак висновки вчених по впливу на рівень олійності насіння гібридів соняшнику, наприклад, строків сівби, відрізняються. Так, за даними деяких вчених запізнення з сівбою призводить до зменшення вмісту олії [2]. За результатами досліджень, що проведені в Полтавському інституті АПВ, було встановлено, що олійність насіння гібридів соняшнику при сівбі в пізні строки (10 травня) дещо зростала [3].

Дослідження цих питань, таким чином є актуальними і мають

практичне значення, що і стало обґрунтуванням для їх вивчення нами.

З метою вивчення впливу строків сівби та технологій догляду на ріст, розвиток і продуктивність гібридів соняшника на протязі 2003-2005 років були проведені польові дослідження в ДП НДГ „Сонячне” Миколаївського району Миколаївської області. Досліджували гібриди Одеський 149, Флокс, Захист, Фрагмент, які висівали в три строки: перший при температурі ґрунту на глибині 10 см 5-7°C, другий при температурі -8-10°C, третій при температурі -12-14°C, та дві технології догляду: механізована та механізована з використанням гербіциду. Дослідження і обліки в дослідженнях проводили згідно загальноприйнятих методик. Вміст олії в насінні гібридів соняшнику визначали згідно ГОСТу 10857-64.

Погодні умови в роки досліджень були неоднаковими. У 2003 році на протязі вегетаційного періоду соняшнику температура повітря була вищою за середню багаторічну, а у 2004-2005 рр. - близькою до неї. Кількість опадів у 2003 р. була на 31% меншою від середньої багаторічної, у 2004 р. - на 30% більшою, а у 2005 р. близькою до багаторічної.

В результаті проведених нами досліджень встановлено, що в середньому за 2003-2005 рр. вміст олії найвищим виявився в насінні гібриду Захист; залежно від строків сівби і технологій догляду він коливався від 51,0 до 52,7%. Вміст олії в насінні гібриду Одеський 149 становив 48,3-49,8%, у гібриду Флокс - 47,8-48,9%, у гібриду Фрагмент - 48,4-49,3%.

Відносно строків сівби в середньому за 2003-2005 рр. найвищий вміст олії відмічено в насінні варіантів, де її проводили при температурі ґрунту 8-10°C, і відповідно при механізованій технології з використанням гербіциду. У гібриду Одеський 149 він склав 49,3%, у гібриду Флокс - 48,4%, у гібриду Захист - 52,1%, у гібриду Фрагмент - 48,7%, що в середньому більше порівняно з першим строком сівби на 2%, а проти третього - на 3%.

Щодо технологій догляду за посівами, то у всіх досліджуваних гібридів більше олії містилось в насінні варіантів з механізованою технологією догляду, і в середньому, по строках сівби становив: у гібриду Одеський 149 - 49,1%, у гібриду Флокс - 48,1, у гібриду Захист - 51,8, у гібриду Фрагмент - 48,4%. Різниця між наведеними величинами по різних технологіях в середньому склала 0,6%.

Вміст олії в насінні гібридів соняшнику у різні роки досліджень був неоднаковим. Найменшим в усіх досліджуваних гібридах він виявився у 2003, а найбільшим - у 2004 р. Так, у 2003 році у скоростиглої групи гібридів відмічено підвищення вмісту олії при запізненні з сівбою, а саме, від першого до третього строку на 0,7%; у ранньостиглої групи гібридів цей показник був більшим на 0,8% при другому строці сівби, порівняно з іншими строками. Це пояснюється тим, що у скоростиглих та ранньостиглих гібридів в першу фазу наливу насіння по різному складалися погодні умови. В середньому, у 2004 році вміст олії був більшим на 1,7% порівняно з 2005 р., і на 2,4% порівняно з 2003 р.

Вихід олії з одного гектара визначали згідно ГОСТу, беручи за основу показники урожайності та олійності насіння гібридів соняшнику. Більший вихід олії з одного гектара забезпечувався на другому строці сівби і технології догляду з використанням гербіциду, який в середньому по гібридах на цьому варіанті склав 10,6 ц/га, що на 2,8 %, більше порівняно з механізованою технологією догляду.

На підставі проведених досліджень можна заключити, що на вміст олії в насінні гібридів соняшнику впливають, їх біологічні особливості, а також досліджувані чинники та погодні умови.

Список використаної літератури:

1. Насінництво й насіннеснаєство олійних культур / За ред. М.М. Г'аврилюка. — К. : Аграрна наука, 2002.
2. Вольф В.Г. Соняшник на Україні / Вольф В.Г. — К. :

Держсільгоспвидав УРСР, 1962.

3. Тоцький В.М Формування врожайності та вихід олії в залежності від агроприймів вирощування соняшнику в умовах лівобережного Лісостепу України / В.М. Тоцький, О.І. Поляков // Науково-технічний бюлетень Інституту олійних культур УААН. — Запоріжжя, 2007. — Вип. 12. — С 245—249.